

Suriyeli Göçmenlerin Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü *

The Role of Non-Governmental Organizations in the Social Acceptance and Cohesion of Syrian Migrants

ÖZET

2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklar nedeniyle milyonlarca Suriyeli göçmen Türkiye’ye sığınmak zorunda kalmıştır. Göç sürecinin ilk yıllarında, krizin kısa sürede çözüleceği beklentisiyle Suriyeli göçmenler genellikle “geçici” ya da “misafir” olarak görülmüştür. Ancak ülkelerine geri dönüşü mümkün kılacak barış ve güven ortamının sağlanamaması, bu göçün Türkiye’de kalıcı bir nitelik kazanmasına yol açmıştır. Bu nedenle, Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecinin sağlıklı bir şekilde yönetilmesi, hem Türkiye hem de Suriye’nin geleceği açısından kritik önem taşımaktadır. Bu araştırma, Ankara ilinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşlarının (STK) rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış; Ankara’da bu alanda aktif 16 farklı Sivil Toplum Kuruluşu ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen nitel veriler, Nvivo programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, STK’ların Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecinde; birlikte yaşama kültürünün inşası, barınma ve temel ihtiyaçların karşılanması, ekonomik katılımın artırılması, dil eğitimi, mesleki kurslar, sağlık hizmetlerine erişim, bilgi ve rehberlik desteği, hukuki danışmanlık ve sosyal yardımlar vb. gibi birçok alanda önemli katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, STK’ların daha etkili hizmet sunabilmesi için kamu kurumlarıyla iş birliğinin güçlendirilmesi, kaynakların artırılması ve göçmen odaklı bütüncül politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Sivil Toplum, Toplumsal Kabul, Sosyal Uyum

ABSTRACT

The internal unrest that began in Syria in 2011 compelled millions of Syrian migrants to seek refuge in Türkiye. In the initial years of migration, Syrians were largely perceived as “temporary” or “guests,” with the expectation that the crisis would be resolved in a short time. However, the absence of a secure and peaceful environment enabling their return has transformed this migration into a permanent reality in Türkiye. Therefore, the effective management of social acceptance and integration processes of Syrian migrants holds critical importance for the future of both Türkiye and Syria. This study aims to examine the role of non-governmental organizations (NGOs) in addressing the challenges encountered by Syrian migrants during their social acceptance and integration process in Ankara. A qualitative research design was adopted, and face-to-face interviews were conducted with representatives of 16 NGOs actively engaged in this field in Ankara. The qualitative data collected were analyzed using NVivo software. The findings reveal that NGOs significantly contribute to the social acceptance and integration of Syrian migrants by fostering a culture of coexistence, addressing housing and basic needs, enhancing economic participation, providing language education and vocational training, facilitating access to healthcare, offering information and guidance, delivering legal counseling, and providing social assistance. The study underscores the necessity of strengthening collaboration between NGOs and public institutions, increasing resources, and developing comprehensive, migrant-centered policies to enhance the effectiveness of NGO services.

Keywords: Migration, Migrants, Civil Society, Social Acceptance, Social Cohesion

GİRİŞ

Göç olgusu; tarihin her döneminde toplumları doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen temel olgulardan biri olagelmıştır. Her dönem, hayat şartlarının değişmesi yeni gereksinimleri ortaya çıkarmakta ve meydana gelen yeni gereksinimler ise toplumsal yaşam üzerinde olumlu ya da olumsuz değişiklikler yaratarak; insanların yaşadığı coğrafyadan başka coğrafyalara doğru yer değiştirmesine neden olmuştur (Buz, 2004:6). Uluslararası göç hareketleri son yıllarda beş kıtayı etki alanı içine alan, birçok faktöre dayanan, ulus kavramını sorgulamayı sürdüren, demografik açıdan milyonlarca insanı kapsayan bir süreç olmaya devam etmektedir

* Bu çalışma Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında 2023 yılında tamamlanmış olan “Suriyeli göçmenlerin uyum sorunlarının çözümünde sivil toplum kuruluşlarının rolü: Ankara ili örneği” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir

¹ Öğr. Gör. Dr. Hitit Üniversitesi, Sungurlu Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Çorum, Türkiye.

² Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Yalova, Türkiye.

Gökhan Boduroğlu ¹
Recep Çelik ²

How to Cite This Article
Boduroğlu, G. & Çelik, R.
(2025). “Suriyeli Göçmenlerin Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 11(5): 723-736. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17219444>

Arrival: 10 July 2025
Published: 28 September 2025

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

(Abadan-Unat, 2002:3; Sarp, 2019:206). İnsanlar yaşam alanında meydana gelen toplumsal, ekonomik, siyasal vb. değişimler nedeniyle daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek amacıyla zorunlu veya gönüllü olarak bireysel ya da kitlesel olarak göç etmektedir (Beter, 2006:11). Göç olgusu yalnızca göç alan ülkelerle ilgili değil, küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyayı ilgilendiren konuların en başında gelmektedir. Göç, hemen hemen tüm insanlığı dolaylı ya da doğrudan etkilemektedir. İnsanlık, her çağda olduğu gibi çağımızda da ülkeler arası savaşlar, iç karışıklıklar, ekonomik yoksulluk, teknolojik gelişmeler gibi birçok neden bireysel ya da kitlesel nüfus hareketlerine tanıklık etmiş, göçmen hareketleri yıllarda ciddi bir artış sergilemiştir. BM'ye göre son 20 yıl içerisinde gerçekleşen göç artışının devam etmesi durumunda dünyadaki uluslararası göçmen rakamlarının 2050 yılında 405 milyonu geçeceğini öngörmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016:23).

Özellikle son yıllarda Doğu Afrika, Asya ve Ortadoğu ülkelerinde siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı yaşanan çatışmalar ve krizler nedeniyle büyük ölçekli uluslararası göç hareketleri yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine göre uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer kişilerin %65'ini Suriye Arap Cumhuriyeti (6,3 milyon), Venezuela (6,2 milyon), Ukrayna (6,1 milyon), Afganistan (6,1 milyon) olmak üzere dört ülke vatandaşları oluşturmaktadır. Uluslararası korumaya ihtiyaç duyan göçmenlerin üçte birine (%32'sine) ise İran İslam Cumhuriyeti (3,8 milyon), Türkiye (3,1 milyon), Kolombiya (2,8 milyon), Almanya (2,7 milyon), Uganda (1,7 milyon) olmak üzere beş ev sahipliği yapmaktadır (UNHCR, 2025).

Türkiye, uluslararası göç hareketliliğinin merkezinde yer alarak göç veren kaynak bir ülke konumundayken son yıllarda hedef ve transit ülke konumuna gelmiştir. Özellikle 2011 yılında Suriye'de başlayan iç karışıklıklar nedeniyle kendisini güvende hissetmeyen milyonlarca Suriyeli başta sınır komşuları olan Türkiye, Lübnan, Ürdün olmak üzere dünyanın dört bir yanına göç etmek zorunda kalmıştır (Songur ve Demirtaş, 2018: 149-155). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2025)'ne göre uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer kişilerin önemli bir kısmını Suriye Arap Cumhuriyeti (6,3 milyon) oluşturmaktadır. Suriye ile tarihsel, kültürel ve coğrafi komşuluk bağları olan Türkiye'nin iç karışıklık sürecinden etkilenen Suriye vatandaşları için "açık kapı" politikası izlemesi ve göç edenlere "geçici koruma statüsü" sağlaması nedeniyle tarihinde karşılaşmadığı kadar büyük bir kitlesel göç ile karşı karşıya kalmıştır (Kahraman, 2016:1).

Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göçe neden olan çatışmaların göçün ilk yıllarında kısa vadede çözüleceği beklentisi Suriyeli göçmenlerin "geçici, misafir vb." olduğuna dair algının hâkim olmasına neden olmuştur. Ancak Türkiye'ye göç eden Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönmesine imkân verecek barış ve güven ortamının sağlanamaması, Türkiye'de kalış sürelerini uzatmıştır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de kalış sürelerinin uzaması "geçicilikten kalıcılığa" doğru evrilen bir süreç içerisine girilmesine neden olmuştur. Geçicilikten kalıcılığa evrilen bu süreçle ilgili Erdoğan (2015) uyum politikalarının kalıcılığı özendirileceği için riskli olduğunu; ancak kalıcılık güçlü bir seçenek ise erteleme riski yaratacağını ifade etmiştir.

Göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası yaşamlarında birçok farklı sorunla karşı karşıya kalan Suriyeli göçmenler özellikle göç sonrası uyum sürecinde Türkiye'de toplumsal kabulün sağlanması ve birlikte yaşam, barınma, eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal hizmet, sosyal dışlanma ve ayrımcılık, hukuki statü gibi birçok alanda sorun yaşamıştır (Boduroğlu, 2023:165-185). Bu sorunların bir kısmı Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yaşamın gerekliliklerinden ortaya çıksa da büyük bir kısmı Suriyeli-yerel halk arasında doğru iletişimin sağlanmamasından ve toplumsal yapı içerisindeki önyargı ve provakatif söylem/davranışlarından kaynaklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Suriyeli göçmenlerin göç sonrası uyum sorunlarının mikro, mezo ve makro düzeyde çözülmesi; sağlıklı bir uyum süreci yürütülmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'ye Suriyeli göçmenlerin kitlesel akınının başladığı ilk dönemlerden itibaren, sahada aktif faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları (STK), göç yönetiminde önemli bir deneyim birikimi sağlamıştır. Geniş kitlelere erişebilme kapasitesi, resmi kurum ve kuruluşlarla etkili iletişim kurabilme yetkinliği ve sürece hızlı müdahale edebilme kabiliyeti sayesinde, STK'lar göç sürecinde temel aktörlerden biri haline gelmiştir (Barın, 2019:195; Bayrak, 2018:73; Orhan, 2014:14).

Yerel ve bölgesel düzeydeki ihtiyaçlara daha hızlı yanıt verebilmeleri dolayısıyla, STK'lar, Türkiye'de zorunlu göçle karşı karşıya kalan tüm gruplar için vazgeçilmez yapılar haline gelmiştir. Özellikle bağımsız hareket etme imkânı sayesinde, göçmenlerin karşılaştıkları sorunların ulusal ve uluslararası kurumlara raporlanması, koruma standartlarının tanıtılması, kamuoyunun bilinçlendirilmesi, hukuki ve toplumsal danışmanlık ile eğitim programlarının sunulması, sağlık ve kalkınma desteğinin sağlanması, insan hakları izlemesi yapılması ve uluslararası yardımların temini gibi pek çok alanda STK'lar etkin rol oynamıştır (BMMYK & STK Ortakları, 2003:163; Türk, 2016:148). Türkiye'de Suriyeli göçmenlere yönelik toplumsal kabul ve uyum politikaları hükümet tarafından şekillendirilmekle birlikte, bu politikaların sahada uygulanması ve etkinleştirilmesinde STK'lar belirleyici bir rol üstlenmiştir. Her ne kadar Suriyeli göçmenlerin uzun süreli

uyum sürecine ilişkin resmi bir yol haritası bulunmasa da, devlet dışı aktörler olarak STK'lar, yürüttükleri programlar, projeler, kampanyalar ve söylemler aracılığıyla bu sürece önemli katkılar sunmuştur (Barın, 2019:4).

Sivil toplum kuruluşlarının Suriyeli göçmenlere yönelik uyum çalışmaları her ne kadar kalıcılığı özendirse de süreç içerisinde göçmenlerin büyük bir kısmının kalıcı olacağı öngörüsünden dolayı uyum çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi hem Türkiye hem de Suriye'nin geleceği adına daha büyük bir öneme sahiptir. Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sorunlarının çözümünde sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) çalışmalarını çok boyutlu bir bakış açısıyla incelemektir. Bu çerçevede, araştırmanın ana sorusu "*Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sorunlarının çözümünde sivil toplum kuruluşlarının rolü nedir?*" şeklinde belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını derinlemesine ve anlamlı bir şekilde incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmalar, bireylerin yaşadıkları deneyimleri, bu deneyimlere yükledikleri anlamları ve sosyal olgulara bakış açılarını ortaya koymak amacıyla çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır (Creswell, 2014: 281-302).

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntem, başlangıçta belirlenen katılımcıların yeni katılımcılar önermesi yoluyla ilerleyen ve özellikle ulaşılması güç topluluklara ulaşmada etkili bir tekniktir. Türkiye'de göçmenlik konusu belirli dönemlerde daha hassas bir mesele olarak değerlendirilmekte olup, özellikle Suriyeli göçmenlerle çalışan sivil toplum kuruluşları, başka bir sivil toplum kuruluşunun referansı üzerinden yapılan başvurulara, görüşme taleplerine daha olumlu yanıt verme eğiliminde olmuştur. Araştırma kapsamında, Ankara ilinde Suriyeli göçmenlerin uyum sorunlarına yönelik aktif çalışmalar yürüten 16 farklı sivil toplum kuruluşundan toplam 17 görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan kuruluşlar şunlardır:

- İltica ve Göç Araştırma Merkezi (İGAM),
- İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (Mazlumder),
- Uluslararası Göç Entegrasyon Sınır Yönetimi Araştırmaları Derneği (GESYAD),
- Türkiye Diyanet Vakfı,
- Türk Kızılayı,
- Uluslararası İltica ve Mültecilerle Dayanışma Derneği (İMDAD),
- İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH),
- Önder İlim Kültür ve Sosyal Hizmet Vakfı (Önder Vakfı),
- Göçmen Hakları ve Uyum Derneği (GÖÇDER),
- Göç Araştırmaları Vakfı (GAV),
- Keçiören Göç Merkezi,
- Sosyal Hizmetler Eğitim ve Yardım Vakfı (SOS),
- Sadakataşı,
- Elden Ele Uluslararası Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği,
- İnfak Vakfı
- Yetim ve Öksüzler İçin El Ele Derneği.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü, önceden kesin bir sayı olarak belirlenmekten ziyade araştırma sürecinde elde edilen verilerin niteliğine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu çalışmada da örneklem sayısı, veri doyumuna ulaşılması temel ölçüt alınarak belirlenmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin tekrara düşmeye başlaması, yani benzer içeriklerin yinelenmesi ve araştırma sorularına yönelik yeni, özgün ve anlamlı

bilgilerin ortaya çıkmaması durumunda, veri toplama sürecinin devam etmesinin araştırmaya ek bir katkı sağlamayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle, nitel araştırma geleneğinde de vurgulandığı üzere (Glaser, 1978), veri toplama süreci veri doygunluğuna ulaşıldığı noktada sonlandırılmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılmak üzere nitel veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, belirlenen konu sınırları içerisinde kalmayı kolaylaştırırken aynı zamanda katılımcılara kendi deneyimlerini serbestçe aktarma olanağı sunduğu için uygun bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Kvale, 2007:51). Görüşme formunun geliştirilme sürecinde öncelikle konuya ilişkin kapsamlı bir ulusal ve uluslararası literatür taraması gerçekleştirilmiş, böylece göç, uyum ve sivil toplum alanındaki mevcut bilgi birikimi ile daha önce yapılmış çalışmaların bulguları dikkate alınmıştır. Formun kapsamının yeterliliği, soruların anlaşılabilirliği ve araştırmanın amacına uygunluğu konusunda sosyal hizmet ve göç çalışmaları alanında uzman akademisyenlerin görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda soruların içerikleri ve ifadeleri üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, geliştirilen görüşme formunun uygulanabilirliğini ve soruların saha koşullarına uygunluğunu test etmek amacıyla iki farklı görüşme ile bir pilot çalışma yürütülmüştür. Pilot çalışma sonucunda elde edilen deneyim ve katılımcılardan alınan geri bildirimler doğrultusunda görüşme formu gerekli revizyonlardan geçirilmiş ve nihai hali verilmiştir.

Veri toplama aracının etik kurul onayı Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (27.10.2021 tarih ve 2021/96 sayılı karar) alınmıştır. Araştırmanın verileri, Kasım 2021 - Mayıs 2022 tarihleri arasında Ankara ilinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler, sivil toplum kuruluşlarının çalışma ofislerinde gerçekleştirilmiş ve her bir görüşme yaklaşık 45 ila 90 dakika sürmüştür. Veri toplama sürecinde şu adımlar izlenmiştir:

- Araştırmacı veri toplama sürecinde ilk olarak çalışmanın amacı, kapsamı ve süreci hakkında katılımcılara detaylı ve açık bilgiler sunmuş; araştırmanın gönüllülük esasına dayandığını vurgulamıştır. Katılımcıların araştırmaya bilinçli olarak katılım sağlamaları amacıyla, bilgilendirilmiş onam formları hazırlanmış ve her bir katılımcıya sunularak yazılı onamları alınmıştır.
- Görüşmelerin daha sağlıklı ve eksiksiz biçimde kaydedilebilmesi amacıyla, katılımcılardan ayrıca ses kaydı alınmasına yönelik onayları istenmiş ve tüm görüşmeler sesli olarak kaydedilmiştir. Ses kayıtları sayesinde görüşmelerin doğruluğu korunmuş ve verilerin güvenilirliği artırılmıştır. Görüşmeler sırasında, katılımcıların soruları tam olarak anlamalarını sağlamak, yanıtlarda derinleşmek amacıyla gerektiğinde ek sondaj soruları yöneltilmiştir. Bu yöntem, nitel verilerin zenginleşmesine ve araştırma sorularına daha kapsamlı yanıtlar elde edilmesine katkı sağlamıştır.

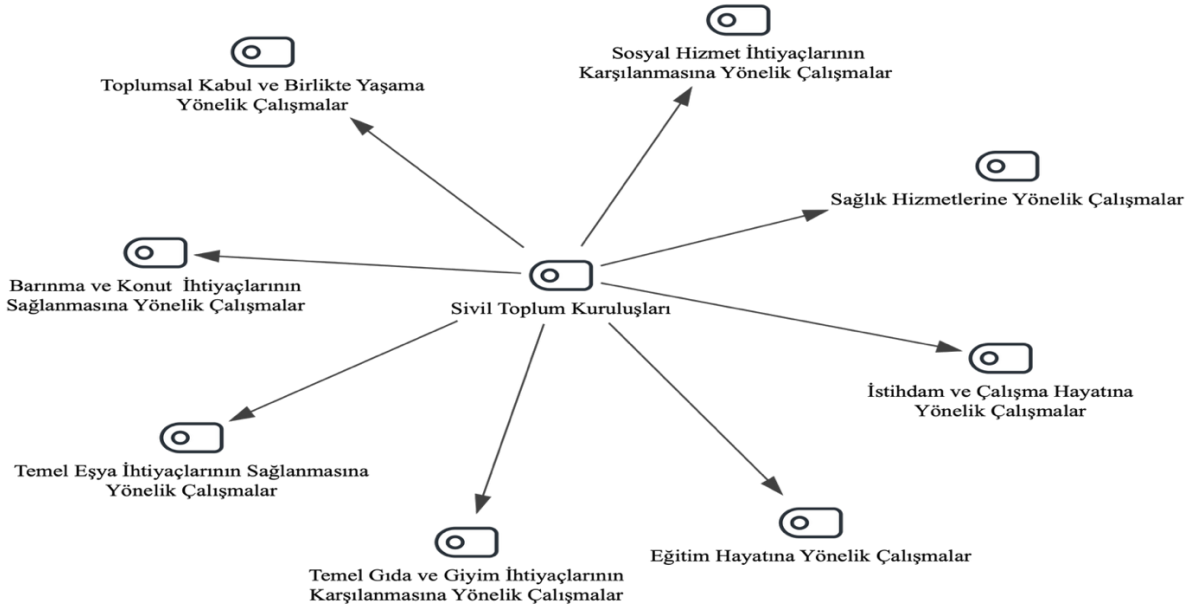
Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen nitel veriler, ses kayıtlarının deşifre edilmesinin ardından tematik olarak analiz edilmiştir. Deşifre edilerek word dosyası halinde hazırlanan metinler, QSR NVivo yazılımına aktarılmış ve çözümlenmiştir. Analizi sürecinde öncelikle metinler tekrar tekrar okunarak veriler genel bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Ardından, araştırmada elde edilen anlamlı ifadeler ve cümleler belirlenmiş ve bunlar doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra, benzer kodlar bir araya getirilerek ana temalar ve alt temalar ortaya çıkarılmıştır. Son olarak, bu temalar ışığında araştırma sorularına yanıtlar aranmış ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Araştırma bulguları raporlaştırılırken katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve sivil toplum kuruluşlarının isimlerinin yerine Suriye’de yer alan şehirler isimleri rumuz olarak kodlanmıştır.

Araştırmanın güvenilir ve geçerli olmasını sağlamak için çeşitli önlemler alınmıştır. Bu araştırmada güvenilirlik, Guba ve Lincoln’ün (1989) belirlediği inanılabilirlik, doğrulanabilirlik, süreklilik ve transfer edilebilirlik ölçütleri doğrultusunda sağlanmaya çalışılmıştır. Her temada katılımcı ifadelerine doğrudan yer verilerek anlatımlar desteklenmiş ve böylece verilerin geçerliliği artırılmıştır. Yorumlara dayalı sonuçlar, katılımcı ifadeleriyle desteklenerek bulguların doğruluğu güçlendirilmiştir. Ayrıca, dış denetim yoluyla nitel araştırma deneyimi olan iki akademisyene analizler sunulmuş, alınan geribildirimler doğrultusunda kodlamalar gözden geçirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için iki akademisyen tarafından yapılan kodlamalar arasındaki uyum %75 olarak bulunmuş ve bu oran nitel araştırmalarda kabul edilebilir düzeyde bir güvenilirliği göstermektedir (Miles & Huberman, 1994).

BULGULAR

Katılımcılardan elde edilen araştırma bulguları; toplumsal kabul ve birlikte yaşama yönelik çalışmalar, barınma ve konut ihtiyaçlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar, temel eşya ihtiyaçlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar, temel gıda ve giyim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar, istihdam ve çalışma hayatına yönelik çalışmalar, eğitim hayatına yönelik çalışmalar, sağlık hizmetlerine yönelik çalışmalar, sosyal hizmet ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar olmak üzere olmak üzere sekiz ana tema altında ele alınmıştır (Şekil 1).

Şekil 1: Hiyerarşik Kod Haritası

Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

✓ Toplumsal Kabul ve Birlikte Yaşama Yönelik Çalışmalar

Araştırma bulgularına göre Ankara’da Suriyeli göçmenlerin sorunların çözümüne yönelik destek çalışmaları yapan sivil toplum kuruluşları toplumsal kabulün sağlanması ve birlikte yaşamın güçlendirilmesi amacıyla Türk vatandaşlarıyla Suriyeli göçmenler arasında kültürel farklılıklar ve özelliklerin tanınması, kültürler arasında köprü kurma ve arabuluculuk görevi üstlenmekte olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan sivil toplum kuruluşları Suriyeli göçmenlerin Ankara’daki yaşamlarında Türkiye’deki ortak yaşam kurallarını ve hukuki yapıyı yeterince bilmemekten kaynaklanan Suriye’deki kültürel davranışları devam ettirme isteğinde bulunan göçmenlerin sorun yaşamaması adına yol gösterici bir rol üstlendiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler aşağıdaki şekilde öne çıkmıştır:

“Arkadaşlarımız aracılığı ile kültürel farklılıkların ve kültürel özelliklerin öğrenilmesine yardımcı oluyoruz. Suriyeliler arasında erken yaşta gerçekleşen çocuk evlilikleri çok fazla başta bu konuda çok büyük sorunlar yaşadık; ama zamanla bu konular desteklerimizle aşıldı.(El-Bab)”

“Öğretmenlerimiz göçmen çocuklarımıza bu toplumun kültürünü örneğin apartmanda nasıl kalınır, ortak yaşam kurallarının gerekleri nedir gibi konularda insanların birbirine tanınması sağlamaya çalışıyor. Kültürel ve toplumsal özelliklerle ilgili projelerimiz var bu çocuklarımızın etkinliklerle karşılıklı olarak birbirlerini tanısunlar istiyoruz.(Cerabulus)”

Araştırma bulguları, sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği sosyal etkileşim odaklı etkinliklerin, Suriyeli göçmenler ile Türk vatandaşları arasındaki uyum sürecine anlamlı katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Kahvaltılar, geziler ve düzenli programlar gibi sosyal faaliyetler, taraflar arasında doğrudan iletişimi artırarak mevcut önyargıların azalmasına ve daha samimi ilişkilerin kurulmasına imkan tanımıştır. Özellikle karşılıklı anlayışı ve empatiyi güçlendiren bu etkinlikler sayesinde, toplumsal bağlar güçlenmiş ve dayanışma duygusu pekişmiştir. Ayrıca, kanaat önderlerinin sürece dahil edilmesi, halk arasında güven oluşturulmasına ve etkileşimin sürekliliğinin sağlanmasına destek olmuştur. Genel olarak, doğrudan temas ve güven esaslı iletişim yöntemlerinin, toplumsal uyumun sağlanmasında etkili bir strateji olduğu görülmektedir.

“Türk vatandaşlarımız ve Suriyeli göçmenler birbirini tanıyor birbirlerinin dertlerini sıkıntılarını sorunlarını tam olarak bilmiyor, biz her iki tarafı birleştiren kahvaltı ve gezi etkinlikleri yaparak her iki tarafın etkileşime girmesini ve karşılıklı önyargıların ortadan kalkması için çalışıyoruz. (El-Bab)”

“Türk vatandaşları ve Suriyeliler arasından kanaat önderlerimiz var, kanaat önderleri iletişime geçip sürekli o halktan halkın nabzını yoklamaya yönelik genel olarak bilgilendirmeler yapıyoruz, toplantılar gerçekleştiriyoruz. Bu toplantılar sayesinde Suriyeli göçmenler yerel halkla daha fazla temas ediyor, komşuluk ilişkilerinin aralarında yardımlaşma ve dayanışmanın güçlendiklerini insanların karşılıklı uyum sürecini kolaylaştırmıştır. (Tartus)”

Sivil toplum kuruluşlarından bazıları Türk vatandaşları ve Suriyeli göçmenler arasında kadın göçmenlerin uyum çalışmalarına katılım sağlamasının büyük öneme sahip olduğunu ifade ederek, özellikle çocuk ve kadınlara yönelik çalışmalar sayesinde her iki grup arasında olumlu etkileşimlerin kurulduğunu ve sayede iş ve eğitim hayatına katılım düzeyi çok düşük olan kadın göçmenlere ulaşarak uyum sürecine olumlu katkı sağlandığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda, katılımcıların dile getirdiği bazı görüşler şunlardır:

“Uyum sürecinde kadınların evden çıkmaması onların geleneklerini yaşamaya devam etmesi uyum sürecinin en büyük olumsuz etkidir. Göçmen kadınlara erişmek için en güzel yöntem en güzel araç çocuklardır. Neden çocuklar çünkü kadınlar evden çıkmıyorlar, eşler çalışıyor, çocuklar okul münasebetiyle çok iyi Türkçe konuşuyor, babalarda çalıştığı yerlerden yarı yarıya öğrenebiliyor ama kadınlar dil bilmiyorlar. Yani kadınların Türkçe dil öğrenimi çok düşük, Suriyeli ve Türk annelere çocuklarıyla beraber etkinliklere kattığımızla hem çocuklar hem de ebeveynler arasında güzel bir etkileşim kurulmaya başlandı. Çocuğunu derneğimizdeki kurslara bırakmaya gelen kadınlar için kadın grupları kurduk, örgü grupları kurduk örgü yapıyoruz, farklı atölyelerimiz var, sohbet grupları kurduk. (Azez)”

Araştırma bulgularına göre uyum sorunların önemli unsurlarından bir tanesi bağımlı akrabaların aile birleşimini sağlamadığıdır. Suriye’den Türkiye’ye göç sürecinde aile fertlerinden Suriye’de kalan ya da göç sırasında aile bireylerinden ayrı düşen bir aile ferdinin, ailenin diğer fertleriyle bir araya getirmesinde sivil toplum kuruluşlarının Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, katılımcının dile getirdiği ifade şu şekildedir:

“Aile birleşimi açısından göç yolunda aile fertlerinden birini kaybetmiş ya da aile fertlerinden biri Suriye’de kalmış onu buraya getirtmek için İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde çözmek için çalışmalar yürütüyoruz. (Rakka)”

Araştırma bulguları, sivil toplum kuruluşlarının Suriyeli göçmenlerle Türk vatandaşları arasında ortak yaşam kültürünü desteklemek ve geliştirmek amacıyla çeşitli sportif, kültürel ve dini etkinlikler düzenlediğini göstermektedir. Uzun süredir Ankara’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin uyum sürecinde, ortak yaşam kurallarını öğrenmenin kritik bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, hem göçmenlere Türkiye’nin örf, adet ve sosyal normlarının tanıtılması hem de Türk toplumuna Suriyelilerin sosyokültürel yapısının anlatılması için çift yönlü bilgilendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Ayrıca, iş hayatına uyumu kolaylaştırmak için sadece dil eğitimine değil, aynı zamanda işyeri davranış kurallarına yönelik kültürel eğitim modüllerine de yer verilmiştir. Tüm bu çalışmalar, ortak bir yaşam kültürünün oluşturulmasında bilgi paylaşımı, kültürel farkındalık ve karşılıklı anlayışın artırılmasının temel stratejiler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, katılımcılardan elde edilen bazı doğrudan ifadeler aşağıda sunulmuştur:

“Biz bir arada yaşama kültürünün desteklenmesine amaçlıyoruz, bu başta yaptığımız şeylerden biri bu kapsamda da atölyeler etkinlikler sportif faaliyetler, kültürel faaliyetler, dini faaliyetler gerçekleştiriyoruz. (Tartus)”

“Genelde göçmenler ortak yaşam kuralları hakkında yeterince bilgiye sahip değil, biz STK olarak göçmenlerin toplumsal konuları bilmeleri için faaliyetlerimizde bu konuya önem veriyoruz. (Cerabulus)”

“Türkçe-Arapça şekilde bir yandan da iş hayatında belli bir davranış normları var baktığınızda bunlara uygun bir eğitim modülü hazırladık yani sadece dil değil kültürel olarak iş hayatında nasıl davranılmalı, işverenle nasıl konuşulur, İş arkadaşları ile nasıl bir ilişki kurulur, işyeri kuralları genel olarak nedir gibi birçok konuyu içeren eğitim modülü hazırlayarak göçmenlere sunduk, bu modül çok faydalı oldu. (Rakka)”

✓ Barınma ve Konut İhtiyaçlarının Sağlanmasına Yönelik Çalışmalar

Sivil toplum kuruluşları Ankara’da ikamet etmekte olan Suriyeli göçmenlerin daimi ikamet ve konuta erişiminde yaşadığı sorunların çözümünde aktif olarak rol oynadığı, özellikle ev sahipleri ile iletişime

geçmekte zorlanan Suriyeli göçmenlerle birlikte ev sahipleri ile görüşmeler gerçekleştirerek yardımcı olduğu, konut bulma konusunda sorunlar yaşayan Suriyeli göçmenlerin acil konut ihtiyaçlarını kısa ve uzun vadeli konut temin ederek destek çıktığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir

“Suriyeli ihtiyaç sahipleri için ev sahipleriyle iletişime geçip dernek olarak özellikle eşi ve çocukları savaşta vefat eden dul kadınlarımızı uygun evler bulup yerleştirdik. Yerleştirdikten sonra da kiralara ve yakıtlarına destek vermeye devam ediyoruz.(Ayn el-Arap)”

“Suriyeli bir vatandaşın acil kalacak yere ihtiyacı olduğunda az sayıda da olsa Vakfi'nın gayrimenkullerini kısa vadede ev bulana kadar temin ediyoruz. Suriyelilerin kısa vadede bir çatısı olmasını sağladıktan sonra onları durumlarını göz önünde bulundurarak ev bulma ve ev sahipleriyle anlaşmalarını ve desteklenmesini sağlamaya çalışıyoruz.(Lazkiye)”

Araştırma bulguları, Ankara’da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, Suriyeli göçmenlerin özellikle barınma ihtiyaçlarına yönelik önemli destekler sağladığını ortaya koymaktadır. Geliri olmayan, özel gereksinimli bireyler ve özellikle eşini kaybetmiş çocuklu kadınlar gibi dezavantajlı gruplar öncelikli olmak üzere, göçmen ailelere ev bulma, kira giderlerini karşılama ve temel ev eşyası temin etme gibi kapsamlı yardımlar sunulmaktadır. Bu desteklerin kısa süreli kira yardımlarından uzun vadeli konut desteklerine kadar farklı şekillerde organize edildiği görülmektedir. Yürütülen çalışmalar, yalnızca geçici barınma sağlamayı değil, aynı zamanda göçmenlerin kendi yaşamlarını yeniden kurmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Özellikle kadın ve çocuk odaklı desteklerin ön plana çıkması, barınma krizinin sosyal boyutuna yönelik duyarlılığı da gözler önüne sermektedir. Bu doğrultuda, katılımcıların dile getirdiği bazı görüşler şunlardır:

“Suriyeli yetim çocuklarıyla beraber yaşamını kurmaya çalışan ailelere ve genelde özellikle hiçbir gelirini kendisi karşılayamayacak olan ailelere ev tutuyoruz, kiralara ödüyoruz ve tuttuğumuz evlerin temel ev eşyalarını alıp yerleştiriyoruz. (Cerabulus)”

“Düzenli olarak zaten koruma kriterlerine uygun kişilere üç aydan 6 aya kadar kira desteği sağlayabiliyoruz. Özellikle incelebilir dezavantajlı gruplar başta olmak üzere bir yıl içerisinde ihtiyaçları olan 300'e yakın aileye kira desteği sağladık. (Rakka)”

✓ Temel Eşya İhtiyaçlarının Sağlanmasına Yönelik Çalışmalar

Araştırma bulguları, Ankara’da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, sosyoekonomik durumu yetersiz olan Suriyeli göçmenlere temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanması konusunda önemli destekler sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu destekler, beyaz eşyadan mobilyaya, hatta bazı durumlarda gelinlik gibi kişisel ihtiyaçlara kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Kuruluşlar, hem sıfır hem de ikinci el eşyaları toplayarak ihtiyaç sahibi ailelerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlamakta, yeni ev kuran çiftlere de özel destek sağlamaktadır. Yerel halkla iş birliği içinde yürütülen bu çalışmalar, dayanışma duygusunun güçlendirilmesine ve göçmenlerin yaşadıkları mekanlarda daha insani koşullara kavuşmalarına katkıda bulunmaktadır. Temel eşyaların sağlanması, Suriyeli göçmenlerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmakla kalmayıp, aidiyet ve güven duygularının gelişimine de destek olmaktadır. Bu doğrultuda, bazı katılımcıların dile getirdiği görüşler şu şekildedir:

“Ülkemize sığınan çok ihtiyaç sahibi olarak gördüğümüz Suriyeli ailelere buzdolabı, çamaşır makinesi, halı, yatak gibi temel eşyaları sağlıyoruz. (İdlib)”

“Özellikle zor şartlar altında yuva kurmaya çalışan yeni evlenen çiftlere sıfır ve ikinci el beyaz eşya yardımı yaparak düzen kurmalarını sağlamaya çalışıyoruz. (Ayn El-Arap)”

“Suriyeli ailelerin bir kısmının halen evlerinde yeterince eşya yok, eşya ihtiyacı oluyor, STK olarak sürekli her gün aşağı yukarı birileri ben eşyalarımı değiştiriyorum alır mısınız diyor. Arabamız var gidip ikametinden alıyoruz sonra ihtiyacı olanların evine götürüp teslim ediyoruz. İhtiyacı olan evlerini sıfırdan döşediğimiz çok sayıda aile var, bazı gençlerin düğünleri oluyor, gelinliğini bile bizden istiyor. Biz de gelinlik satamamış mağazalardan gelinlik alıp ihtiyacı olanlara gelinlik dahi sağlamaya çalışıyoruz.(Resülayn)”

✓ Temel Gıda ve Giyim İhtiyaçların Karşılanmasına Yönelik Çalışmalar

Araştırma bulguları, Ankara’da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının Suriyeli göçmenlerin temel gıda ve giyim ihtiyaçlarının karşılanmasında aktif ve sürekli bir destek mekanizması oluşturduğunu göstermektedir. Kuruluşlar, ihtiyaç sahibi ailelerin tespit edilmesi sürecini sahada birebir gözlem ve başvuru yoluyla gerçekleştirmekte, ardından gıda kolileri, market kartları, hijyen paketleri, kıyafet ve yakacak yardımları gibi çok çeşitli desteklerde bulunmaktadır. Yardımlar hem düzenli periyotlarla hem de acil ihtiyaçlar

doğrultusunda organize edilmektedir. Gıda ve giyim desteğinin yanı sıra faturaların ödenmesi gibi günlük hayatın devamlılığını sağlayan yardımlar da sunulmakta, böylece göçmen ailelerin yaşam standartlarının en temel seviyede korunmasına katkı sağlanmaktadır. Yapılan bu yardımlar, hem bireysel hem de kurumsal bağışlarla desteklenerek dayanışma kültürünü de güçlendirmektedir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı örnek ifadeler şöyle sıralanabilir:

“Dernek olarak Ankara’da temel ihtiyaçlar konusunda da sıkıntıları olan Suriyelileri tespitleri yapıyoruz. İhtiyaç sahibi olarak tespit ettiğimiz ailelere 1000 koli gıda yardımını dün akşam gönderdik. Derneğimizin işbirliği içerisinde olan paydaşlarımızla beraber gıda kolisi yardımı yapıyoruz. Onların da destekleri ile ihtiyacı olanlara bot, mont, atkı, bere, yakacak ve market kartları veriyoruz. (Deyrizor)”

“Renk ırk ayrımı yapmadan göç eden aileler içerisinde ekonomik durumu çok kötü olanlara yönelik destek oluşturuyoruz. Burada Türkmenler ve Suriyeliler var, dernek olarak sahadayız. İhtiyaç sahibi aileler bize sürekli yardım almaya geliyor. Bize gelen yardım yardımlardan giyim ve gıda marketleri mağazaları oluşturduk. İhtiyaç sahipleri derneğimize gelip ihtiyaçları doğrultusunda gıdasını, sıfır ya da ikinci el kıyafetlerini seçip alır. (Cerabulus)”

Araştırmaya katılım sağlayan sivil toplum kuruluşları imkânları doğrultusunda ihtiyaç sahibi olarak tespit ettikleri Suriyeli göçmen ailelerin faturalarını, kiralarını ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla nakdi destek sağladıklarını beyan etmişlerdir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“İhtiyacı olan Suriyeli ailelere dernek imkânları doğrultusunda fatura ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaları için zaman zaman nakdi yardımda bulunuyoruz.(Lazkiye)”

“Muhtaç ve mazlum durumdaki herkese aynı ya da nakdi yardım yapıyoruz. Hayırsever vatandaşlar tarafından derneğimize yapılan yardımları gıda, giyecek ve diğer temel ihtiyaç malzemeleri olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz.(İdlib)”

✓ İstihdam ve Çalışma Hayatına Yönelik Çalışmalar

Araştırmaya katılım sağlayan sivil toplum kuruluşlarından çalışma hayatına erişim noktasında sorunlarla karşılaşan Suriyeli göçmenlere yönelik meslek danışmanlıkları birimleri kurarak, iş ve mesleki çalışma izinleri, mesleki kurslar sağlama ve kurslara yönlendirme, işe giriş süreçlerine ilişkin olarak CV hazırlama ve iş yerlerinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak yönlendirme, danışmanlık rollerini üstlendiklerini beyan etmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Derneğimizin İstihdam birimindeki görevli arkadaş kişinin eğer işle ilgili bir şikâyeti göçmenin bir talebi varsa o arkadaşına yönlendiriliyor ve o İŞKUR’la beraber kişileri gruplandırarak farklı meslek mesleki kurslar açabiliyor. İstihdam garantili kurslar açtık, açmaya devam ediyoruz. Güneş enerjisiyle ilgili bir firmanın talebi vardı İŞKUR’la bağlantılı gelen talepleri de biz toparlayarak mesela on beş kişiye kurs açtık, o kurs ücretinde kişiler kurs devamında ücretlerini aldılar, daha sonra da o firma tarafından istihdam edildi.(Azez)”

“Bizim en yoğun birimlerimizden birisi iş ve meslek danışmanlığı birimimiz, çok aktif olarak çalışıyorlar. İş ve mesleki süreçlerle çalışma ruhsat alınması, meslek edinme eğilimlerine yönlendirmeler, çalışma izni alınması, meslek kurslarının açılması için önayak olunması, işe giriş süreçlerinde CV hazırlama ya da işyerindeki yaşanan sorunların işverenlerin ile görüşülüp çözülmesine kadar yardımcı olmaya çalışıyoruz.(El-Bab)”

Araştırmaya katılım sağlayan sivil toplum kuruluşları özellikle Suriyeli göçmenlerden çalışmak isteyen; ancak çalışma hayatına erişim sağlayamayanların kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamak amacıyla arabuluculuk rolü üstlenerek işverenlerle görüşüp iş bulmalarını sağlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Sosyal yardımlar bir yerden sonra yetersiz geliyor. Suriyelilere iş bulma konusunda rehberliği yapmazsan, bir şeyler hep eksik kalır. İnsanlara her seferinde balık vermek yerine balık tutmayı öğretmek gerekiyor. Dernek olarak iş arayanlara, iş bulma konusunda yardımcı olduk. İş arayan ile işveren arasında devamlı arabuluculuk yaptık. (Afrin)”

“Suriyeliler arasında gerçekten temel ihtiyaçlarını sağlayamayan, iş bulamayanları buluyoruz, araştırıyoruz, tespit ediyoruz ve kendi ayakları üzerine durmaları için işyerleriyle görüşüp iş bulmalarını sağlamaya çalışıyoruz. (Ayn El-Arap).”

“Çalışmak istiyorum diyerek gelen Suriyelileri bir şekilde yönlendirmeye çalışıyoruz. Çünkü sürekli odalarla ve işverenlerle yakın çalıştığımız için bir yandan da artık çok bilinir olduğumuz işverenler bize haber gönderiyor. İşverenler 10 kişi alacağım şu özelliklere sahip 10 yabancı çalıştırmak istiyorum diye bildirimde bulunuyor. Biz de daha önce tespit ettiğimiz, meslek edinme kursları ile eğitim verdiğimiz, sertifika almasını sağladığımız kişiler arasından uygun kişileri seçerek bu işlere yerleştirebiliyoruz.(Rakka)”

Suriyeli göçmenlerin çalışma hayatına erişim sonrasında iş yerinde farklı sorunlarla karşı karşıya kaldığı, araştırma katılım sağlayan sivil toplum kuruluşların özellikle iş yerinde işverenlerle ya da diğer çalışanlarla yaşanan sorunların çözülmesi, göçmenlerin güvenli çalışma koşulları altına alınması adına çalışmalar yürüttüğü anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“İhtiyacı olan göçmen ailelerde en az bir kişi için iş bulmaya çalışıyoruz. İş yerinde problemleri olanların iş yerinde yaşadıkları sorunları çözmeye çalışıyoruz, çalışma ve iş hayatına ilişkin birçok çalışmalarımız var.(Menbic)”

“İş yönlendirme noktasında derneğimize işverenlerin, çok fazla işçi talebi oldu. Dernek olarak İşveren ile iş arayanları buluşturup her iki tarafında sıkıntı yaşamayacak şekilde anlaşmalarını sağlıyoruz.(Cerabulus)”

✓ Eğitim Hayatına Yönelik Çalışmalar

Araştırmaya katılım sağlayan sivil toplum kuruluşları, Suriyeli göçmen çocukların Türkiye’deki eğitim sistemine uyum sağlamaları ve akademik başarılarını artırmaları amacıyla çok yönlü destek faaliyetleri yürütmektedir. Kuruluşlar, hem Türkçe hem de Arapça dil eğitimi vererek çocukların iki dilliliklerini korumaya çalışmakta, böylece hem Türkiye’deki yaşamlarına uyumlarını kolaylaştırmakta hem de olası geri dönüş senaryolarında kendi kültürel kimliklerini korumalarına katkı sunmaktadır. Bunun yanı sıra, çeşitli sportif, kültürel ve dini kurslarla çocukların sosyalleşmesi desteklenmekte ve okula uyum süreçleri güçlendirilmektedir. Ayrıca sınavlara hazırlık kursları, kütüphane ve atölye çalışmaları gibi imkanlarla göçmen çocuklara akademik ve sosyal alanda bütüncül bir destek sağlandığı görülmektedir. Tüm bu faaliyetler, çocukların eğitim hayatına aktif katılımını teşvik etmekte ve uzun vadede toplumsal uyumlarını güçlendirmektedir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı örnek ifadeler şöyle sıralanabilir:

“Derneğimiz bünyesinde çocukların Türkçe’nin yanında hem Türkçe öğrensinler hem de Arapçayı da unutmazınlar diye burada eğitim veriliyoruz. Çocukların Türkçe öğrenmeleri kadar anadillerini unutmamaları, kendi köklerini unutmamaları için Suriyeliler eğer bir gün ülkelerine geri dönmek isterlerse kolayca dönüp de orada eğitimlerini devam ettirebilmek için Arapça eğitimi veriyoruz. Hatta bazen onların ellerinden tutup okuluna gidiyoruz. Anaokulundan okuryazarlığa çocuklara Türkçe ve Arapça temel okuma ve yazma eğitimleri, LGS, YÖS gibi sınavına hazırlık kursları vererek eğitim seviyelerini artırmak adına eğitim faaliyetleri yürütüyoruz.(Menbic).”

“Eğitim konusunu ben çok önemsiyoruz, Suriyeli ve Türk çocuklarımıza yönelik kurslarımızı özellikle hafta sonuna aldık hafta içi gelmek isteyen çok çocuk var açtığımız zaman geliyorlar ama okul asla aksamasın istiyoruz. Dernek bünyesinde bir kütüphane kurduk, sinema atölyesi kurduk, çocuklar film izliyorlar, robotik atölyemiz var robotik kodlama, 3D tasarım, bilgisayar eğitimleri veriyoruz. Bunların hepsi çocuklara derneğimizce ücretsiz veriliyor. Çocuklar burada haftanın her gününü ayrı ayrı etkinliklerle geçiriyorlar. Etkinlikler boyunca sınırsız çay, kahve ikramlarımız var. Zaman zaman burada yazar buluşmaları yapıyoruz. Suriyeli çocukların YÖS’e hazırlaması amacıyla kurs veriyoruz, kitaplar veriyoruz. Burada sınırsız internet erişimimiz var, kütüphane ortamımız var isteyen istediği zaman buraya gelip burada ders çalışabiliyor.(Azez)”

Sivil toplum kuruluşları göçmen çocukların eğitim sürecine yönelik ihtiyaç sahibi çocuklarının eğitim hayatına erişimleri ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kıyafet, kırtasiye gibi eğitim malzemelerini temin ettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları göçmen çocukların eğitim süreçlerine ilişkin olarak eğitim bursları sağladıkları ifade etmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“İhtiyacı olan ailelerin eğitime devam eden çocuklarına eğitim bursu da veriyoruz. Onların eğitimine göre aylık ihtiyaçları olan burslar sağlamaya çalışıyoruz.(Haseke)”

“Dernek olarak, ailelere çocuklarının okul için gerekli kırtasiye ihtiyacını karşılamalarına yardımcı olduk. Yüzlerce mülteci çocuğa kırtasiye seti dağıttımı gerçekleştirdik.(İdlib)”

Sivil toplum kuruluşları göçmen çocukların eğitim sürecine dâhil olmaları amacıyla ailelere danışmanlık ve hak savunuculuğu yaparak teşvik ettiği, okul idarecilerinin tutumu ya da başka nedenler sebebiyle eğitim

sürecine dâhil olamayan çocuklarla ilgili olarak gerekli durumlarda ailelerle beraber okullara gidip kayıt işlemlerinin önündeki engelleri ortadan kaldırmaya yardımcı oldukları ve aileleri çocukların eğitim hayatlarına devamlılıklarını sağlamak amacıyla ailelere teşvik yardımları yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Eğitimde çocuğu kayıt olabiliyor, çocukların eğitim dışında kalmasını istemiyoruz. Bu nedenle ailelerle birlikte gerekirse okullara gidip çocukların kayıtlarına, okul ihtiyaçlarının sağlanmasına yardımcı oluyoruz.(Halep)”

“Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, UNICEF ile okula gitmeyen çocuklar ile ilgili olarak ortak çalışıyoruz. Eğitim hayatına devam edemeyen, eğitim dışı kalmış çocukların aileleriyle iletişime geçerek onları çocuklarının eğitim sürecine dâhil olmalarını sağlamaya çalışıyoruz. Ailelere çocuklarını okula göndermeleri için bilgilendiriyoruz, ayrıca ailelere ve çocuklara eğitim ihtiyaçlarını karşılamaları amacıyla teşvik yardımları yapıyoruz.(Tartus)”

Sivil toplum kuruluşları, özellikle ihtiyaç grubu Suriyeli göçmenlerin sosyal yardımlara bağımlı olarak yaşamalarını sürdürmelerinin önüne geçerek, kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamak yönelik olarak mesleki eğitim ve gelişim açısından terzilik, lastik tamiri, kaynakçılık, kuaförlük, pasta imalatı, aşçılık vb. birçok alana ilişkin kurslar düzenlediği ve kurslardan mezun olanları istihdam edilerek çalışma hayatına kazandırıldığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların bazı ifadeleri şu şekildedir:

“Sosyo-ekonomik güçlendirme adı altında kurslarımız var. Bu bazen web sayfası tasarımı olabiliyor, katılımcı durumuna göre dikiş olabiliyor, lastik tamir satışı olabiliyor, su tesisatçılığı olabiliyor çok farklı alanlarda kurslar düzenledik. Yurtdışından aldığımız fonlarla beraber bu kurslarda hepsinde özellikle yüzde yirmi istihdam garantili, isteyenler hem kursa gelirken hem de günlük ücret alabiliyorlar. Bu zamana kadar çok farklı kurslar yaptık ve bu kurslardan mezun olanların istihdamlarını gerçekleştirmelerini sağladık. Mesela kaynakçılık üzerine, operatörlük üzerine daha önce bir aşçılık okulu vardı, oradan mezunlarımız yine restoranlara yerleştirildi. Göçmenlerin ülkemize uyumun en önemli ayaklarından bir tanesi ekonomik uyumdur. İnsanlar evlerine ekmeği götürmeye başladıktan sonra sosyal hayatın birçok noktasında da uyum sağlamaya başlıyor.(Rakka)”

“Mesleki eğitim sağlamak amacıyla kurslar düzenliyoruz, yakın zamanda derneğimiz binasında imalathane yapmaya çalışıyoruz, kuru pasta, yaş pasta imalathanesi insanlar burada hem işi öğrensin hem de para kazansın istiyoruz. (Cerabulus)”

✓ Sağlık Hizmetlerine Yönelik Çalışmalar

Sivil toplum kuruluşları tarafından Ankara ve Türkiye’nin diğer illerinde Suriyeli göçmenlerin en az sorun yaşadığı alanlardan birisi olarak ifade edilen sağlık hizmetlerini ifade etmektedir. Temel sağlık hizmetlerine erişim konusunda Suriyeli göçmenlerin sorun yaşamadığını ifade eden sivil toplum kuruluşları özellikle Suriyeli göçmenlerin uzun tedavi süreçleri gerektiren hastalıkların tedavi süreçlerinde ulaşım, ilaç ücretleri, tıbbi cihaz temini gibi alanlarda sorun yaşadığını ifade etmiştir. Sivil toplum kuruluşları ihtiyaç sahibi Suriyeli göçmenlerin tedavi süreçlerine yönelik muayene ücretlerini, ilaç teminini, ulaşım giderlerini, tıbbi cihaz ihtiyaçlarını karşılayarak destek sağladıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların bazı ifadeleri şu şekildedir:

“Sağlıkta da mesela uzun süreli tedavi gerektiren kanser vb. göçmen hastalarımız var. Bu hastaların tedavi süreçlerine yönelik olarak hasta bezi, ilaçlarına erişim ya da tedavi başka şehirde ise ulaşım giderleri elimizden geldiğince sağlamaya çalışıyoruz.(Haseke)”

“Sivil toplum kuruluşu olarak sağlık alanında üzerimize düşeni yapmaya çalışıyoruz. Suriyeliler arasında kanser veya kronik hastalıkları olanlar oluyor, bu insanların tedavi süreçlerinde yol parası, kalacak yerleri vs. ihtiyaçları oluyor. Sağlık sorunları olan kişilere yol ücreti, kalacak yer sağlanması, savaş yaralanmaları sonucu sakat kalan bedensel engellilere tekerlekli sandalye, iştirme cihazı, protez bacak, medikal ürünler sağlayarak destek oluyoruz.(İdlib).”

Sivil toplum kuruluşları Suriye’de yaşanan iç savaş sonrası Türkiye’ye göç eden Suriyeli göçmenlerin birçok açıdan psikososyal olarak etkilendiğini, göçmenlerin temel sağlık hizmetlerine erişim haricinde en önemli hususlardan birisinin psikososyal destek ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Sivil toplum kuruluşları kendi bünyelerinde oluşturdukları psikososyal destek birimlerinde görev alan psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb. meslek gruplarından çalışanlarıyla göç sonrası psikososyal destek ihtiyaç duyanlara destek sağladığı, ayrıca göçmenlere yönelik psikososyal destek hizmetlerine ilişkin yönlendirmeler yaptığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Psikososyal destek hizmeti veren danışmanımız var, bu danışmanlarımız sosyal uyum süreçlerindeki aile içi sorunlar, eşler arası sorunlar, savaş travması özellikle de çocukların üzerinde yarattığı sorunların çözülmesi ile ilgileniyor, göçmenlerin talepleri doğrultusunda bünyemizde çözemiyorsak, ilgili kurumlara yönlendiriyoruz.(El-Bab)”

“Psikolojik destek gereksinimleri olanlar için bünyemizde psikologlarımız var, onlar Suriyelileri bireysel görüşme sağlayarak insanlara yardımcı olmaya çalışıyor ya da çözemedikleri durumları ilgili yerlere yönlendiriyorlar. Çocuklara destek olmak amacıyla çocuk gelişim uzmanlarımız var.(Rakka)”

Sivil toplum kuruluşları Suriyeli göçmenlerin sağlık hizmetlerine ulaşmalarının önündeki engelleri kaldırmak ve göçmenlerin sağlık hizmetlerinden daha iyi yararlanmalarını sağlamak amacıyla yönlendirme ve rehberlik etme rollerini üstlendiği görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları Suriyeli göçmenlere danışmanlık hizmetlerinin yanında sağlık ihtiyaçları doğrultusunda randevularını ayarladıkları, tercüman ve refakatçi eşliğinde hastanedeki iş ve işlemleri kolaylaştırdıklarını beyan etmiştir. Bu çerçevede, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Sağlık danışmanımız doktorumuz var, doktorumuz ilaç yazmıyor; ama sağlıkla ilgili yönlendirmeleri yapıyor, Sağlık Bakanlığı temasları kuruyor, bölgedeki Suriyeliler ile ilgili sağlık sorunlarına ilişkin tespit ettiği hususları aile hekimliğine taşıyor. Suriyeli göçmenlerin sağlık alanına ilişkin her türlü danışmanlığı vermeye çalışıyoruz. (Azez)”

“Hastaneye gidecekse refakat ediyoruz, tercüman veriyoruz, randevusunu alıyoruz, gerekirse araç ayarlayıp hastaneye götürüp, getiriyoruz. (Halep)”

✓ Sosyal Hizmet İhtiyaçlarının Karşılmasına Yönelik Çalışmalar

Araştırmaya katılım sağlayan sivil toplum kuruluşları göçmenlere yönelik olarak birçok farklı sosyal hizmet çalışmalarını yürütmekte olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları, Suriyeli göçmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına, yerel yönetimlere ve diğer sivil toplum kuruluşlarına yönlendirerek hizmetlerden faydalanmasını sağlama konusunda işbirliği içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan sivil toplum kuruluşlarının, Suriyeli göçmenlerin sosyal hizmetlere erişiminde gerekli iş ve işlemlerin yapılması konusunda danışmanlık sağladığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Özellikle bize gelen göçmenlerin arasında gerçekten ihtiyaç sahibi olarak tespit ettiğimiz kişilerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalıyorsa; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kuruluşlarına, Kızılay'a, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ya da belediyelerin Sosyal Yardım Müdürlüklerine yönlendirme yapabiliyoruz. Özellikle bu kurumların bir kısmı ile dirsek temasındayız, eğer vaka bizden gitmişse vakayı daha kapsamlı ele alarak yardımcı oluyolar.(El-Bab)”

“Sosyal yardımları istihdam temelli yapmamız gerekiyor, sürekli yardımlarla hayatını idame eden büyük bir nüfus grubunun var olması hem Suriyeliler için hem de ülkemize zarar verecektir. Sosyal yardım amacıyla derneğimize gelen göçmenlere hemen yardım sağlama gibi durumumuz söz konusu değil. Bu insanları yetenekleri doğrultusunda istihdama döndürmek için İŞKUR'a ve mesleki eğitim kurslarına yönlendiriyoruz. Eğer gerçekten çalışmaya engel bir durumu varsa acil ihtiyaçlarını karşılayıp özellikle uzun süreli yardım alma durumu söz konusu ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kuruluşlarına ve belediyelere yönlendiriyoruz.(Azez)”

Araştırmaya katılım sağlayan bazı sivil toplum kuruluşları, Suriyeli göçmenlerin sosyal hizmet ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi profesyonel meslek gruplarını istihdam ettiğini, sahadaki çalışmalarında kadına yönelik şiddet, çocuk ihmal ve istismarı, erken yaşta evlilik, enstest, engellik, yaşlılık vb. konularda yaptıkları tespitler doğrultusunda gerekli kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde göçmenlere yönelik gerekli sosyal hizmet müdahalelerinde bulunulmasını sağladıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı örnek ifadeler şöyle sıralanabilir:

“Genellikle vaka ağırlıklı çalışıyoruz sosyal hizmet uzmanları ile ve psikolog arkadaşlarla birlikte çalışıyoruz. Kadına yönelik şiddet, taciz, tecavüz, ihmal, istismar, erken yaşta evlilik, enstest vakaları, çocuk işçiliği, akran zorbalığı, engellilik, yaşlılık gibi birçok konu ile ilgili dosyalar geliyor. Özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ilgili birimleri ile işbirliği halindeyiz, biz sahada tespit ettiğimiz sorunları bu kurumlarla işbirliği içerisinde çözümlemeye çalışıyoruz. Kamu kurum ve kuruluşlarıyla saha arasında tampon bölge olduğumuzu ifade edebilirim. Sahada tespit ettiklerimizi sürekli resmi yazı ile birlikte ilgili resmi kurumlara bildiriyoruz.(Tartus)”

“Sosyal yardımlara ihtiyaçları olan çok fazla Suriyeli var, biz özellikle başlarında evin erkek bireyleri olmayan, erkeklerini iç savaş sırasında ve göç yollarında kaybetmiş, anne tek başına kendisinin ve çocuklarını almış gelmiş veya öyle çocuklar var ki hem anne hem de baba ölmüş, çocuğu akrabaları almış yanlarında ülkemize gelmiş, özellikle bu ailelerin ihtiyaçlarını karşılamaya ve diğer kuruluşlardan da yardım almalarını sağlamaya çalışıyoruz.(Resülayn)”

“Vakıf olarak özellikle saha çalışmalarımızda tespit ettiğimiz kronik hastalar, dullar ve bakacak kimsesi olmayan yaşlıların devlet kuruluşları ile olan iş ve işlemlerin yürütülmesinde yardımcı oluyoruz.(Afrin)”

✓ Hukuki Statü Belirsizliğine Yönelik Çalışmalar

Suriyeli göçmenlerin, en büyük sorununun statü belirsizliğinden kaynaklandığını ifade eden sivil toplum kuruluşları Suriyeli göçmenlerin statü sorunlarının ortadan kaldırılması amacıyla göçmen politikalarıyla ilgili olarak sosyal politikalara etki edebilecek siyasi parti temsilcilerini, kurum yöneticilerini ve bürokratlara yönelik olarak lobi çalışmaları yaparak gerekli kanunsal değişikliklerin yapılmasını amaçladığını ifade etmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların paylaştığı bazı ifadeler şu şekildedir:

“Suriyelilerin en büyük sorunu statüsüzlük, biz burada özellikle statü ile ilgili sorunları dile getirerek bir farkındalık yaratmak ve ilgili politikaları Suriyelilerin ve ülkemizin yararına değiştirmek için uğraşıyoruz. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun yetersiz olduğunu kanunun özellikle göç sonrası entegrasyonu tamamen dışladığını, statü vermediğini, geçici koruma statüsünün uzun vadede yerini bırakacağı sistemin şimdiden belirlenmesi için siyasi partileri, karar vericileri, yöneticilere her platformda bu yasanın revize edilmesi gerektiğini veya yeni bir kanun çıkartılması gerektiğini ifade ediyoruz.(Halep)”

“Suriyeli göçmenlere verilen geçici koruma gibi garip bir statüden çıkarıp mülteci olarak gruplar tanımalı, bu insanlara AB sınırlarını açmalıdır. Ülke içerisinde başka şehirlere başka ülkelere göç etmek isteyenlerin önü açmalıdır. Türkiye’de yaşamayı isteyen ülkemizde vatandaşlık almak isteyenlere de hukuk süreçlerini tamamlamaları için bir yol haritası çıkartılarak, vatandaşlık haklarının sağlanması, sürecin belirsizliğini ortadan kaldırılması için STK olarak lobi çalışmaları yapıyoruz.(Şam)”

“Vakıf olarak geçici koruma statüsünün insan hakları konusunda kendimizi görevli kabul ediyoruz. Biz özellikle insanların mağdur duruma düşmelerine sebep olan etkenlerin ortadan kaldırılması için hukuki ve politik alanlarda mücadele veriyoruz.(İdlib)”

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu araştırma, Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşlarının (STK) üstlendiği rolleri çok yönlü bir şekilde incelemiştir. Ankara ilinde faaliyet gösteren 16 STK ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, STK’ların sadece yardım temelli değil, aynı zamanda sosyal uyumun teşviki, ekonomik katılımın desteklenmesi, bilgiye erişimin sağlanması ve politik savunuculuk alanlarında da aktif roller üstlendiğini göstermiştir.

Toplumsal kabulün sağlanması ve birlikte yaşama kültürünün inşası, STK’ların uyum sürecindeki en belirgin katkılarından biridir. Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasında kültürel farklılıkların çatışma alanına dönüşmesini engellemek amacıyla düzenlenen kahvaltılar, kültürel tanıtım günleri, çocuk etkinlikleri ve kanaat önderlerinin dahil edildiği toplantılar, karşılıklı anlayış ve empatiyi güçlendirmiştir (Barın, 2019:199; İşbilir, 2021:96). Kadınlar ve çocuklar üzerinden kurulan bu ilişkiler, toplumlar arası köprü kurulmasında ve empatik bağların oluşmasında kilit rol oynamaktadır. Kadınların dil öğrenimindeki yetersizlikleri ve sosyal hayata erişimdeki engelleri göz önüne alınarak, çocuklar aracılığıyla annelere ulaşılması, STK’ların geliştirdiği yaratıcı ve etkili stratejilerden biridir. Ayrıca, STK’ların yanlış algıları düzeltmeye yönelik bilgilendirme faaliyetleri, hem yerel halkta önyargıların azalmasına hem de göçmenlerin kendilerini daha güvende hissetmelerine katkı sağlamaktadır.

Barınma ve temel ihtiyaçlara yönelik destek, STK’ların doğrudan insanî yardım faaliyetlerinin başında gelmektedir. Araştırma kapsamında, acil konut temini, kira yardımları, temel ev eşyalarının sağlanması gibi alanlarda STK’ların aktif rol üstlendiği görülmüştür. Bu yardımlar, özellikle savaş mağduru, dul ve çocuklu kadınlar ile özel gereksinimli bireyler gibi kırılgan gruplara yönelik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, gelinlik gibi sembolik öneme sahip ihtiyaçların dahi karşılanması, STK’ların yalnızca fiziksel değil aynı zamanda psikososyal destek sunduğunun bir göstergesidir (Seven, 2010:126). Bazı STK’lar kendi oluşturdukları market

ve mağaza sistemleri aracılığıyla giyim, hijyen ve gıda yardımlarını sistemli biçimde sunmakta, bu da yardım süreçlerinin daha düzenli ve etkili işlenmesine katkı sağlamaktadır.

Ekonomik katılımın sağlanması ve bağımlılığın azaltılması, STK'ların uzun vadeli stratejik hedefleri arasındadır. Meslek danışmanlığı, iş bulma desteği, mesleki eğitim kursları, CV hazırlama rehberliği ve işverenlerle arabuluculuk gibi uygulamalar sayesinde göçmenlerin üretken bireyler olarak topluma entegre olması sağlanmaktadır (Apak, 2014:40). Özellikle kadın ve gençlere yönelik çalışmalar, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu bir şekilde sosyal dışlanmayı azaltmayı ve toplumsal eşitliği teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, STK'lar iş yerlerinde yaşanan sorunlara müdahil olmakta, göçmenlerin güvenli çalışma koşullarına erişmesi için arabuluculuk ve danışmanlık hizmetleri sunmaktadır. Bazı STK'lar ayrıca kendi kurs merkezlerinde sundukları eğitimlerle göçmenleri doğrudan istihdam etme yoluna gitmektedir.

Eğitim alanındaki faaliyetler, göçmenlerin geleceğe umutla bakabilmesini sağlayan temel yapı taşlarındandır. STK'lar, iki dilliliği destekleyerek çocukların Türkçeyi öğrenmelerine olanak tanırken, Arapçayı da koruyarak kimliklerini muhafaza etmelerine destek olmaktadır. Ayrıca sınavlara hazırlık kursları, teknik beceri atölyeleri, robotik ve kodlama eğitimi, kütüphane destekleri gibi çeşitli etkinlikler de çocukların gelişimine katkı sunmaktadır (Buz ve Dikmen, 2018:243; MEB, 2022:12). Eğitim bursları, kırtasiye yardımları ve rehberlik hizmetleriyle STK'lar, eğitime erişimde fırsat eşitliğini artırmaya katkı sağlamaktadır. Ayrıca, okula kayıt yaptıramayan çocuklar için okul yöneticileriyle doğrudan iletişim kurarak kayıt süreçlerini kolaylaştıran ve aileleri sürece dahil eden STK'lar, okul devamsızlıklarının önüne geçilmesinde de önemli rol oynamaktadır.

Sağlık hizmetlerine erişim, göçmenlerin yaşamsal gereksinimleri arasında yer almakta olup, STK'ların bu alandaki katkıları oldukça çeşitlidir. Temel sağlık hizmetlerinden yararlanmanın yanı sıra, uzun süreli tedavi gerektiren durumlarda ulaşım, ilaç temini ve tıbbi cihaz desteği gibi ihtiyaçlar da karşılanmaktadır. Bununla birlikte, savaş ve göç sürecinin bıraktığı travmalarla baş etmek için sunulan psikososyal destek hizmetleri, bireylerin ruh sağlığını korumada belirleyici bir rol üstlenmiştir (TTB, 2014:47). STK'lar, bu kapsamda psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk gelişimci gibi profesyonellerle çok yönlü destek sunmaktadır. Özellikle savaş sonrası psikolojik travma yaşayan bireyler için grup terapileri, çocuklara yönelik oyun terapileri gibi uygulamalar bu desteği somutlaştırmaktadır.

Bilgiye erişim ve rehberlik, göçmenlerin kamusal haklardan yararlanabilmesi için vazgeçilmezdir. STK'lar, kamu hizmetleriyle ilgili bilgilendirme, resmi işlemlerde refakat ve tercümanlık gibi destekler sağlayarak, özellikle yeni gelen göçmenlerin sisteme entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019:12). Bu sayede göçmenlerin kendi hak ve sorumluluklarının farkına varması desteklenmiş olmakta ve hizmetlere erişim engelleri ortadan kaldırılmaktadır. Ayrıca, STK'lar resmi belgelerin doldurulmasından sağlık randevusu alınmasına kadar birçok konuda bire bir destek sunarak günlük yaşamın kolaylaşmasına doğrudan katkı sağlamaktadır.

Araştırma ayrıca STK'ların sadece uygulayıcı değil, aynı zamanda hak savunucusu aktörler olduğunu da göstermiştir. Geçici koruma statüsünün doğurduğu belirsizliklere karşı, bazı STK'lar siyasi aktörlere ve karar alıcılara yönelik lobi faaliyetleri yürütmekte, hukuki statü konusunun kalıcı ve insan hakları temelli bir zemine oturtulmasını savunmaktadır (Yıldız, 2017:36; Dal, 2022:85). Bu faaliyetler, STK'ların politik karar alma süreçlerinde de dolaylı bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, STK'lar ücretsiz hukuki danışmanlık sağlayarak boşanma, iş uyuşmazlıkları, vatandaşlık başvuruları gibi kritik alanlarda göçmenlerin haklarını savunmakta ve onlara yol göstermektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma sivil toplum kuruluşlarının, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin uyum sürecine çok yönlü katkı sunduğunu açıkça ortaya koymuştur. STK'lar yalnızca yardım sağlayan değil, aynı zamanda sosyoekonomik hayata katılımı artıran, eğitimde fırsat eşitliği yaratan, sağlığa erişimi kolaylaştıran, kültürlerarası etkileşimi teşvik eden ve hak temelli yaklaşımla savunuculuk yapan çok katmanlı aktörlerdir. Bu bağlamda, STK'ların devlet kurumlarıyla daha güçlü iş birlikleri kurması, başarılı uygulamaların yaygınlaştırılması ve yapısal destek mekanizmalarının artırılması gerekmektedir. Ayrıca, yerel halkla göçmenler arasındaki karşılıklı anlayışın artırılması için STK'ların öncülüğünde yürütülen projelerin sürekliliği sağlanmalı ve bu tür uygulamalar kamu politikalarıyla desteklenmelidir. Göçmenlerin kalıcı uyumu, yalnızca devletin değil, toplumun tüm bileşenlerinin birlikte hareket etmesini gerektiren çok katmanlı bir süreçtir. STK'ların bu süreçteki aracı, dönüştürücü ve bütünleştirici rolleri, Türkiye'nin sosyal barışı ve gelecekteki toplumsal uyumu açısından stratejik bir önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2002). Bitmeyen göç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Apak, H. (2014). “Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- Barın, H. (2019). “Türkiye’deki Suriyelilerin Entegrasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara Örneği”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayrak, H. C. (2018). “Suriyeli Mültecilerin Sosyal Uyumunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İzmir Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Beter, Ö. (2006). Sınırlar Ötesi Umutlar: Mülteci Çocuklar, Sabev Yayınları, Ankara.
- BMMYK & STK Ortakları. (2003). Mültecilerin Korunması: STK’lar İçin Saha El Kitabı, BMMYK, Ankara.
- Boduroğlu, G. (2023). “Suriyeli Göçmenlerin Uyum Sorunlarının Çözümünde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara İli Örneği”, Doktora Tezi, Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yalova.
- Buz, S. (2004). Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul: Mültecilik, SGDD Yayınları, Ankara.
- Buz, S. & Dikmen, A. (2021). “Zorunlu Göçe Maruz Kalan Bireylerin Psikososyal İyilik Hali”, Toplum ve Sosyal Hizmet, 32(1): 227-250.
- Creswell J.W. (2014). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (M. Bütün & S.B. Demir, Çev.). Siyasal Yayınevi.
- Dal, B. Ö. (2022). “Türkiye’de Mültecilerle Çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlet İle İlişkisi”, Journal of International Relations and Political Science Studies, (5): 83-110.
- Erdoğan, M. M. (2015). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Glaser, B. (1978). Theoretical Sensitivity. The Sociology Press, Mill Valley.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). 2016 Türkiye Göç Raporu, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023), <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/UYUMSTRATEJI/Uyum-Strateji-Belgesi-ve-Ulusal-Eylem-Plani.pdf>
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). Fourth generation evaluation. Sage Publications.
- İşbilir, A. C. (2021). “Sivil Toplum Kuruluşlarının Barış İnşası Fonksiyonları ve Türk STK’larının Barış İnşa Edici Kapasitesi Üzerine Bir Değerlendirme”, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, 8(2): 213-242.
- Kahraman, S. (2016). “Türkiye’de Göç Yönetişimi ve Suriyeli Sığınmacılar”, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kvale, S. (2007). Doing interviews (Vol. 1). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781849208963>
- Miles, M.B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. (2022). İzleme Değerlendirme Raporu 2021, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/27122650_ocak_2021.pdf
- Orhan, O. (2014). Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Rapor No:189, Ankara.
- Sarp, Ç. (2019). “Yerli Toplum Algılamalarında Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişilerin Göçü: Harkiv Örneği”, Akademik Hassasiyetler, 6(11): 205-232.
- Seven, F. (2010). “Sivil Toplum Kuruluşlarının Yoksullukla Mücadeledeki Roller: Kayseri Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Songur, A. & Demirtaş, İ. (2018). “Mültecilere Yönelik İnsani Yardımlar; Türkiye Boyutu” (Ed. Hasan Hüseyin Algül & Erdal Eke), 21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi, ss.1-20, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- TTB. (2014). Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara.
- Türk, G. D. (2016). “Türkiye’de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme”, Marmara İletişim Dergisi, (25): 145-157.
- UNHCR. (2025). Refugee Data Finder, <https://www.unhcr.org/refugee-statistics>
- Yıldız, A. (2017). “Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık”, Göç Araştırmaları Dergisi, 3(1): 36-67.